

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta		Laitos – Institution Ekologian ja systematiikan laitos	
Tekijä – Författare Mutanen Virpi			
Työn nimi – Arbetets titel Tampereen Viitapohjan puuvartiset koristekasvit. Hämläisen maalauskylän lajisto			
Oppiaine – Läroämne Systemaattis-ekologinen kasvitiede			
Työn laji – Arbetets art Pro gradu		Aika – Datum Toukokuu 1999	
		Sivumäärä – Sidoantal 65 + 5 liitettä	
Tiivistelmä – Referat			
<p>Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Tampereen Viitapohjan (Etelä-Häme, EH) puuvartinen koristekasvilajisto. Kylä on pieni maalauskylä ja sijaitsee noin 30 km koilliseen Tampereen keskustasta.</p> <p>Kesinä 1994 ja 1995 tutkin 75 pihaa ja puutarhaa. Tutkitut talot ovat tai ovat aiemmin olleet vakituisesti asuttuja, kesämökit jätin tutkimuksen ulkopuolelle. Puutarhoista 47 on perustettu jo ennen II maailmansotaa, näistä 24 jo 1800-luvulla. Pihoista 13 on perustettu sodan aikana tai sen jälkeen ja 15 1960–1990-luvuilla.</p> <p>Kaikkiaan löysin 152 lajia, muotoa tai lajiketta. Yleisimmät puut ja pensaat ovat luonnonpuita kuten raudus- ja hieskoivu (<i>Betula pendula</i> ja <i>B. pubescens</i>), kotipihlaja (<i>Sorbus aucuparia</i>), mänty (<i>Pinus sylvestris</i>), kuusi (<i>Picea abies</i>), kataja (<i>Juniperus communis</i>) ja vaahtera (<i>Acer platanoides</i>) tai hyötykasveja kuten musta- ja punaherukat sekä karviainen (<i>Ribes nigrum</i>, <i>Ribes Rubrum</i>-ryhmä, <i>R. uva-crispa</i>), vadelma (<i>Rubus idaeus</i>) ja tarhaomenapuu (<i>Malus domestica</i>). Varsinaista koristekäyttöön tarkoitetuista pensaista yleisimpiä ovat juhannusruusu (<i>Rosa pimpinellifolia</i> 'Plena'), puistosyreeni (<i>Syringa × henryi</i>) ja pihasyreeni (<i>S. vulgaris</i>).</p> <p>Kolmestakymmenestä yleisimmästä taksonista kymmenen on yhtä yleisiä kaikenikäisissä puutarhoissa. Tällaisia lajeja ovat mm. korallikanukka (<i>Cornus alba</i> 'Sibirica'), tuoksuvatukka (<i>Rubus odoratus</i>), pihlaja-angervo (<i>Sorbaria sorbifolia</i>) ja norjanangervo (<i>Spiraea</i> 'Grefsheim') sekä jo mainituista esimerkiksi hieskoivu, kuusi, vadelma ja pihlaja.</p> <p>Vanhoissa puutarhoissa yleisimpiä ovat rauduskoivu, juhannusruusu ja pihasyreeni sekä tuomi (<i>Prunus padus</i>) ja virpiangervo (<i>Spiraea chamaedryfolia</i>), joka puuttuu kokonaan uusista puutarhoista. Keski-ikäisten puutarhojen tyypillisiä lajeja ovat vaahtera, kataja, mänty, herukat, karviainen, puistosyreeni, kurturuusu (<i>Rosa rugosa</i>), terijoensalava (<i>Salix fragilis</i> 'Bullata') ja koiranheisi (<i>Viburnum opulus</i>). Uusissa puutarhoissa yleisiä ovat harmaaleppä (<i>Alnus incana</i>) ja terttuselja (<i>Sambucus racemosa</i>).</p> <p>Osa lajeista ei arvosteta, mutta ne ovat silti yleisiä. Harmaaleppä (<i>Alnus incana</i>), haapa (<i>Populus tremula</i>), tuomi (<i>Prunus padus</i>) ja raita (<i>Salix caprea</i>) ovat luonnonpuita, jotka yleensä on tarkoitus poistaa puutarhasta. Terttuselja (<i>Sambucus racemosa</i>) on vanha, perinteinen koristekasvi, jonka arvostus on ollut vähäistä, mutta joka viime vuosina on taas vähitellen lisäämässä suosiotaan.</p> <p>Puutarhojensa harvinaisuuksina viitapohjalaiset pitävät mm. visakoivua (<i>Betula pendula</i> var. <i>carelica</i>), mahoniaa (<i>Mahonia aquifolium</i>), hemlokkia (<i>Tsuga diversifolia</i>), lännenheisiangervoa (<i>Physocarpus opulifolius</i>) ja rusohettä (<i>Viburnum sargentii</i>). Ruusuista harvinaisia ovat mm. <i>Rosa</i> 'Flammentanz', <i>Rosa</i> 'Pohjolan Kuningatar', kirkon-, venäjän-, tornionlaakson-, piha-, nukke-, papulan- ja luumuruusu (<i>Rosa</i> 'Francofort', <i>R. glabrifolia</i>, <i>R. majalis</i> 'Tornedal', <i>R. ×malyi</i>, <i>R. nitida</i>, <i>Rosa</i> 'Papula' ja <i>R. villosa</i>)</p> <p>Toivelajeina mainitaan useimmiten hyötykasveja kuten omenapuu (<i>Malus domestica</i>), valko- ja viherherukat (<i>Ribes</i> spp.) sekä pensasmustikka (<i>Vaccinium corymbosum</i>). Koristepuuvartisista toivottuja ovat jalot lehtipuut, perinteiset ruusut (<i>Rosa</i> spp.) ja pensasangervot (<i>Spiraea</i> spp.).</p> <p>Viitapohjalaiset hankkivat puunsa ja pensaansa mieluiten siirtämällä niitä luonnosta tai naapurien, tuttavien ja sukulaisten puutarhoista. Uusien puutarhojen omistajat ostavat muita useammin kasveja puutarhaliikkeistä, mutta useimmat eivät ole innostuneita maksamaan sellaisesta minkä voi saada ilmaiseksikin. Omalta kylältä siirrettyjen kasvien kestävyys Viitapohjan olosuhteissa on jo testattu. Kauppojen jalostettujen lajikkeiden selviämiskykyyn ei luoteta. Ihmiset suosivat helppohoitaisia ja vaivattomia lajeja. Varsinkin maataloissa aika ei riitä vaativien lajien hoitoon.</p> <p>Lajisto on pienen maalauskylään sopiva: vaatimaton mutta toimiva. Vanhat, perinteiset koristekasvit ja luonnonpuut ovat kunniaansa, mutta uusiakin lajeja ollaan valmiit kokeilemaan, kunhan ne eivät ole liian erikoisia ja silmäänpistäviä.</p>			
Avainsanat – Nyckelord puuvartiset koristekasvit, puutarhat, Viitapohja, Tampere			
Säilytyspaikka – Förvaringställe Helsingin yliopisto, kasvitieteen laitoksen kirjasto			
Muita tietoja			